

ZANORA Volodymyr Oleksandrovych,

PhD (Economics), Senior Lecturer, Department of Technology and Equipment engineering industries, Cherkasy State Technological University

GENERALIZATION OF SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL APPROACHES FOR THE STRATEGIC MANAGEMENT OF ENTERPRISE

***Abstract.** This article is devoted to the overview, generalization and systematization of scientific and methodical approaches for the strategic management. It is noted that a system approach is used most often as its separate aspects that are its components. Methodical approaches that belong to the main aspects of the system approach are determined: component; complex; structural; process; functional; target; resource; integration; communicative; historical (retrospective); diagnostic; evolutionary; perspective. The characteristics of such scientific and methodical approaches are determined: operational, problem, programme and target, scenario, situational, quantitative, projected, technological, informative.*

***Key words:** approach; methodical approaches; scientific and methodical approaches; management; management of enterprise; strategic management; research; system approach; system of management.*

Одержано редакцією: 10.01.2015

Прийнято до публікації: 15.01.2015

УДК 338.242.4

ЗАХАРОВ Олександр Іванович,

кандидат економічних наук, професор, навчально-науковий інститут менеджменту безпеки, ПВНЗ Університет економіки та права «КРОК»

МЕХАНІЗМ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ ТА БІЗНЕСУ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті розглядаються питання організації взаємодії влади та бізнесу в системі економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності в умовах економічної кризи та активізації процесів євроінтеграції України.

***Ключові слова:** влада, бізнес, система економічної безпеки, суб'єкти господарської діяльності.*

Постановка проблеми. В умовах економічної кризи, стабільне функціонування і розвиток вітчизняної економіки можливо тільки за умови побудови ефективної системи забезпечення економічної безпеки. Це можливо тільки за умови тісної взаємодії влади і бізнесу. Для цього необхідно створити ефективні механізми взаємодії суб'єктів влади та суб'єктів системи економічної безпеки бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітним аспектам взаємодії влади та бізнесу присвячені праці таких вчених, як К. Антонової, Г. Беккера, В. Варнавського, М. Вебера, Т. Веблена, П. Ф. Друкера, Т. Єфименка, Р. Коуза, М. Мейера, Д. Норта, Л. Фабіуса, М. Фридмана та інших. І в той же час питання взаємодії влади та бізнесу в системі економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності не знайшли належного відображення в наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених.

Мета статті полягає у розробці теоретичних основ механізму взаємодії влади та бізнесу в системі економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності в умовах глобалізації й активізації євроінтеграційних процесів в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У світовій економіці відбуваються складні зміни, викликані процесами глобалізації. Вони серйозно впливають на розвиток національних економік. Зміни у світовій економіці носять суперечливий характер. З одного боку, глобалізація дає великі можливості для розвитку національних економік, і

в той же час несе для них серйозні загрози, пов'язані в першу чергу, з економічними кризами і глобальною конкуренцією.

Кризові явища, що виникають в якомусь одному секторі світової економіки, як правило, швидко поширюються на інші її сектори, і в кінцевому підсумку призводять до глобальних економічних потрясінь. Яскраве тому підтвердження - світова фінансово-економічна криза 2008 року, яка почалася у банківській системі США, потім охопила практично всю світову фінансову систему, а через неї перекинулася на сферу матеріального виробництва. І як результат, почалося зниження темпів зростання практично всіх національних економік. Але найголовніше, вихід з кризи, подолання її наслідків виявилось не простою справою. Ось уже минуло майже шість років після її початку, але наслідки, незважаючи на всі вжиті заходи урядами та бізнесом, досі повністю не подолані.

Один з уроків останньої світової фінансово-економічної кризи полягає в тому, що вихід з неї і подолання її руйнівних наслідків можливо тільки при тісній взаємодії та узгодженні інтересів бізнесу і влади. Як показав досвід економічно розвинених країн, тільки при активній підтримці урядів національні суб'єкти господарської діяльності змогли, незважаючи на всі труднощі, успішно відновити свою нормальну економічну діяльність і створили умови для свого подальшого розвитку. Враховуючи, що національна економіка це ніщо інше, як сукупність суб'єктів господарської діяльності, які працюють на території країни, то можна зробити наступний висновок. Докладаючи зусиль до забезпечення економічної безпеки окремих суб'єктів господарської діяльності, влада тим самим забезпечує економічну безпеку держави. Тобто, через рішення завдань, пов'язаних із забезпеченням економічної безпеки окремих суб'єктів господарської діяльності, влада в кінцевому підсумку забезпечує національну безпеку в такій важливій та визначальній сфері як економіка.

Влада, в наш непростий, насичений безліччю загроз і небезпек час, в першу чергу відповідає за національну безпеку в усіх її сферах. Економічна сфера є базисом національної безпеки. Від стану економіки держави прямо залежать всі сфери національної безпеки, у тому числі військова, соціальна, політична, міжнародна та інші. Ось тут якраз і перетинаються інтереси влади та бізнесу, а значить, можлива їх взаємодія при забезпеченні економічної безпеки.

В даний час існує ряд таких загроз у сфері економіки, ефективно протистояти яким бізнес без допомоги влади не може. По – перше, це постійна загроза рейдерських захоплень. Моніторинг інформаційних повідомлень у ЗМІ показує, що тільки за два місяці – січень і лютий 2015 – було здійснено рейдерські атаки на 58 об'єктів власності. У тому числі, в Західному регіоні України було зафіксовано – 7 атак, в Центральному – 21 атака, Південно-Східному – 30 атак [6].

Протидіяти цій загрозі вітчизняному бізнесу можна лише за умови ефективної підтримки його з боку влади і в першу чергу, правоохоронних органів.

Іншою не менш серйозною загрозою для розвитку вітчизняного бізнесу та його економічної безпеки є корупція, яка носить масовий характер і серйозно гальмує розвиток особливо малого та середнього бізнесу.

Боротися з корупцією дуже складно. Потрібно добре розуміти, що реально знизити її рівень без політичної волі вищого керівництва країни і планомірної системної роботи органів державної влади всіх рівнів і в першу чергу правоохоронних органів, практично неможливо.

Є й інші сфери, і види злочинів, які носять системний характер, і яким бізнес може протистояти тільки за підтримки держави.

Для того, щоб взаємодія бізнесу і влади в системі економічної безпеки була ефективною, необхідно виконати ряд умов. По-перше, необхідне глибоке розуміння органами державної влади всіх рівнів всієї важливості здійснення реальної та ефективної взаємодії із системами економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності з метою здійснення комплексної протидії існуючим і можливим небезпекам і загрозам економічної безпеки на макро- і мікро- рівнях. По-друге, необхідна політична воля і бажання керівництва країни здійснювати взаємодію з бізнесом в системі економічної безпеки. Без цього

неможливо здійснити реальні кроки по створенню законодавчої бази, необхідної для організації взаємодії влади та бізнесу, а також внести зміни до напрямків діяльності в першу чергу правоохоронних і контролюючих органів, та державних адміністрацій усіх рівнів. По-третє, дуже важливо, щоб і сам бізнес добре розумів всю необхідність побудови комплексних систем захисту від реальних і потенційних, зовнішніх і внутрішніх небезпек і загроз економічної безпеки. І найголовніше, щоб ця задача вирішувалася своєчасно, а не тоді, коли загрози почали реалізуватися або вже реалізувалися і завдали економічні втрати, можливо, і повністю зруйнували бізнес. Саме від бізнесу безпосередньо багато в чому залежить своєчасність побудови системи економічної безпеки, її конфігурація, рівень професіоналізму фахівців, технічне оснащення, фінансування, застосовувані технології, і в кінцевому підсумку ефективність функціонування систем економічної безпеки. По-четверте, необхідно розробити теоретичні основи організації та функціонування системи безпеки, побудованої на основі взаємодії влади і бізнесу. По-п'яте, необхідно організувати підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних взаємодіяти з представниками влади при підготовці та проведенні спільних заходів щодо протидії небезпекам і загрозам економічної безпеки бізнесу. По-шосте, необхідно створити умови, при яких суб'єкти влади і суб'єкти бізнесу будуть зацікавлені здійснювати взаємодію при забезпеченні економічної безпеки. По-сьоме, важливо розробити і прийняти закони, які регламентують побудову і діяльність недержавної системи безпеки, а також внести зміни до чинного законодавства, яке регламентує діяльність органів державної влади у сфері економічної безпеки.

Взаємодія влади та бізнесу в системі економічної безпеки можлива лише за наявності відповідних механізмів, технологій та інструментів, за допомогою яких можна здійснювати ефективне управління, взаємодія при підготовці та проведенні спільних заходів суб'єктів влади і суб'єктів бізнесу з протидії факторам небезпек і загроз економічній безпеці суб'єктів господарської діяльності.

Взаємодія влади та бізнесу в системі економічної безпеки можлива тільки за умови вирішення низки непростих завдань. Однією з найбільш складних з них є зміна психології, як представників влади, так і бізнесу.

Влада в цілому, і кожен з її органів окремо, повинні розуміти, що забезпечуючи економічну безпеку кожного окремого суб'єкта господарської діяльності, вони, тим самим захищають економічні інтереси всієї держави, тобто забезпечують національну безпеку в економічній сфері. Обумовлено це тим, що національна економіка, по суті, являє собою сукупність суб'єктів господарської діяльності, з яких вона складається. Цю просту істину на рівні ментальності не завжди сприймають окремі носії влади. Вони, як правило, бачать в цілому якусь абстрактну державу, окремі його частини, всю державну економіку, проблеми їх розвитку на макро – рівні, й у той час окремі бізнеси, особливо малі та середні, як правило, не помічають взагалі.

Ось чому в Україні відбуваються рейдерські захоплення підприємств, поширена недобросовісна конкуренція, корупція, протизаконне втручання і тиск чиновників на бізнес. Такий стан речей негативно позначається на розвитку бізнесу, особливо малого й середнього, що в свою чергу гальмує розвиток національної економіки та створює умови виникнення кризи. Таке ставлення влади до бізнесу призвело до того, що в Україні частка дрібного і середнього бізнесу у ВВП становить всього 5-6%, і в той же час в таких найбільш економічно розвинених країнах як США, Німеччина, Англія, Франція, Італія, Японія вона становить 60-70%.

У цих країнах розвиток малого і середнього бізнесу є найважливішим чинником не тільки підвищення зайнятості та життєвого рівня населення, а й забезпечення економічної безпеки. В рамках розвинутої демократії та громадянського суспільства влада все робить для створення сприятливих умов для розвитку національного бізнесу, захисту його інтересів і забезпечення безпеки. Тим самим забезпечує стабільність, гармонійний розвиток суспільства і національну безпеку в її найбільш важливій сфері - економічній. Модель спільних дій суб'єктів державної влади та бізнесу в системі економічної безпеки підприємства показана на рис. 1.

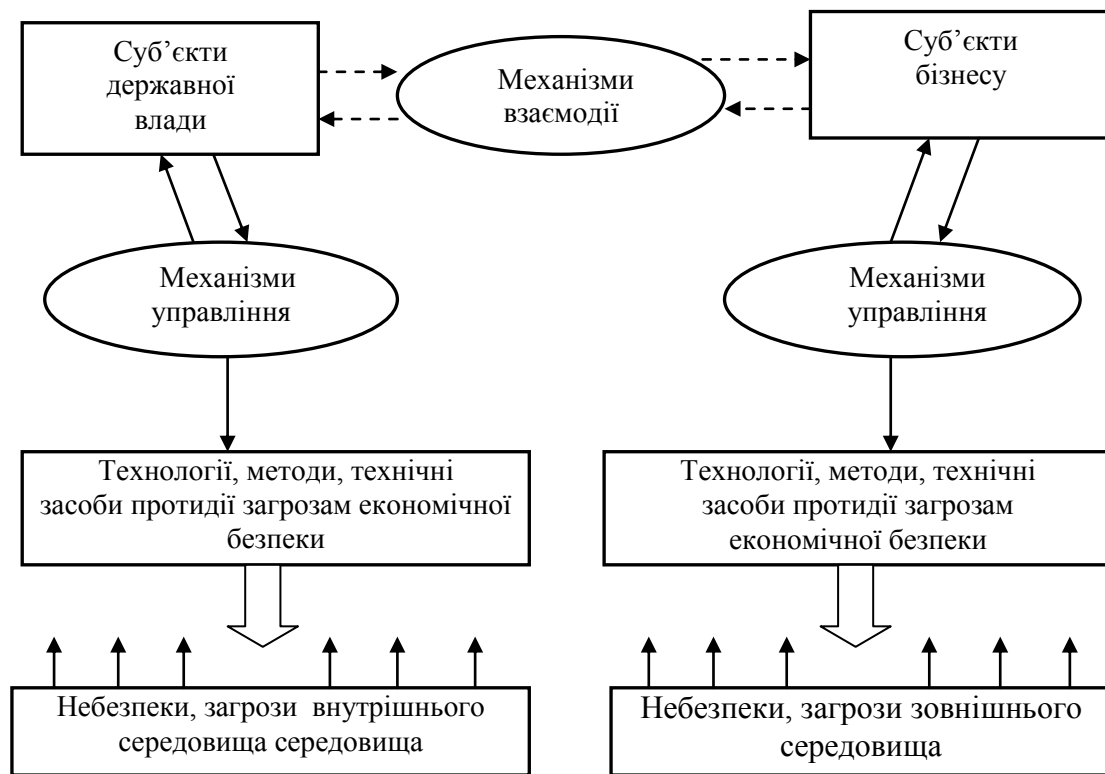

Рис. 1. Модель спільних дій суб'єктів державної влади та бізнесу в системі економічної безпеки підприємства

Джерело: розробка автора

Для того, щоб забезпечити активну участь суб'єктів влади у забезпеченні безпеки бізнесу, необхідно створити відповідні механізми. Ці механізми повинні бути закладені в інноваційній системі економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. Для того, щоб побудувати ефективну систему економічної безпеки необхідно, в першу чергу, відповісти на головне питання. А може сучасне підприємство, використовуючи у своїй системі економічної безпеки тільки власні ресурси, надійно захистити себе від всіх небезпек і ризиків, які реально існують і можуть з'явитися в сучасній глобалізованій економіці?

Відповідь очевидна – це в сучасних умовах неможливо. Причина в самій природі небезпек і загроз, які існують в сучасній економіці. Ці загрози носять системний характер. Вони формуються, як у вітчизняній економіці, так і у світовій. Їх особливість полягає в тому, що вони постійно трансформуються і носять глобальний характер, що підтверджує остання світова фінансово-економічна криза.

Успішно протидіяти їм можна тільки в тому випадку, якщо системи безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності погоджуватимуть свої зусилля у протидії факторам загроз економічній безпеці, які існують у вітчизняній і світовій економіці. Для цього необхідно ефективно використовувати потенціал суб'єктів державної влади та бізнесу: технології, технічні засоби, методи зниження рівня загроз, а що більш важливо, попередження реалізації цих загроз щодо бізнесу. Для вирішення цього складного завдання необхідно створити ефективні механізми узгодження інтересів, взаємодії та управління в системах економічної безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності. Діяльність усіх перерахованих механізмів повинна бути гармонізована і спрямована на вирішення стратегічного завдання розвитку вітчизняного бізнесу та забезпечення його економічної безпеки в умовах глобалізації економіки.

Особлива роль у здійсненні ефективної взаємодії влади і бізнесу в системі економічної безпеки підприємства належить механізму узгодження інтересів при підготовці та проведенні заходів з протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам.

Механізм узгодження інтересів влади та бізнесу у системі економічної безпеки - це сукупність механізмів управління та взаємодії, правових засад та принципів здійснення

спільних дій, в рамках своїх повноважень, суб'єктів влади і бізнесу, спрямованих на створення сприятливих умов для стабільної роботи, розвитку та забезпечення економічної безпеки вітчизняних суб'єктів господарської діяльності.

Модель механізму узгодження інтересів влади і бізнесу в системі економічної безпеки підприємства показана на рис. 2.

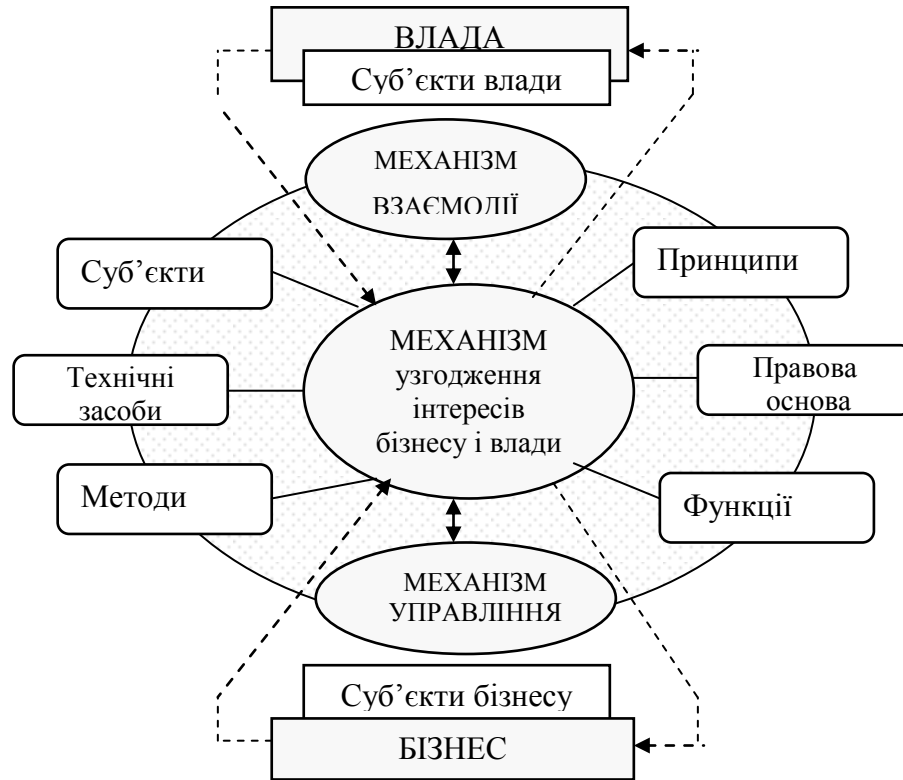

Рис. 2. Модель механізму узгодження інтересів влади і бізнесу в системі економічної безпеки підприємства

Джерело: розробка автора

При формуванні механізму взаємодії бізнесу і влади в системі економічної безпеки слід дотримуватися принципів, на підставі яких можливо забезпечити взаємодію та ефективну роботу в системі економічної безпеки суб'єктів влади і бізнесу. До цих принципів належать: Принцип дотримання законності при взаємодії суб'єктів влади та бізнесу при здійсненні діяльності щодо забезпечення економічної безпеки. Суб'єкти влади, особливо це стосується правоохоронних органів, при здійсненні взаємодії з суб'єктами бізнесу, свою діяльність можуть здійснювати виключно в правовому полі. Принцип договірних відносин між суб'єктами влади та суб'єктами бізнесу при здійсненні заходів щодо забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. Принцип спеціалізації при підготовці та проведенні заходів щодо протидії небезпекам і загрозам економічної безпеки. Принцип самостійності при підготовці та проведенні заходів із використанням специфічних технологій і спеціальних технічних засобів протидії загрозам у сфері економічної безпеки. І ряд інших.

Взаємодія бізнесу і влади в системі економічної безпеки повинна системно зачіпати політичні, правові, економічні, науково-технічні, інноваційні, правоохоронні, інвестиційні складові складного і багатогранного процесу створення сприятливих, безпечних умов для ведення бізнесу вітчизняним суб'єктам господарської діяльності як усередині країни, так і за кордоном.

Висновки і перспективи подальших досліджень. В умовах глобалізації економіки, активізації євроінтеграційних процесів кардинально змінюються загрози

економічній безпеці. Для того, щоб створити сприятливі умови для стабільної роботи, розвитку, і в кінцевому підсумку належно забезпечити економічну безпеку суб'єктів господарської діяльності, необхідна зацікавленість та активна участь держави в цьому процесі. На жаль, на даний час не в теоретичному, і тим більше в практичному плані, ця проблема до кінця не вирішена. І як наслідок, у нас відсутні надійні, ефективні механізми взаємодії влади та бізнесу в системі економічної безпеки як на макро- так і мікро- рівнях.

Список використаних джерел

1. Теоретико-методологічні та прикладні основи забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. Монографія. / Захаров О.І., Пригунов П.Я., Гнилицкая Л.В. // К.: ТОВ «Дорадо-Друк», 2011. – 290 с.
2. От слов к делу. Взаимодействие с заинтересованными сторонами: Практическое руководство по организации взаимодействия со стейкхолдерами / Т. Крик, М. Форстейтер, Ф. Монаган и др.: Пер. с англ. – www.StakeholderResearch.com.
3. Система управління комплексним забезпеченням економічної безпеки підприємства/ Захаров О.І. // Черкаси: Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету (Економічні науки), випуск 37, частина 3. 2014. – 149 с.
4. Погодження інтересів зацікавлених сторін у системі економічної безпеки підприємства / Захаров О.І. // Черкаси: Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету (Економічні науки), випуск 28, частина 3. 2011. - 147 с.
5. Механізм взаємодії служби безпеки із суб'єктами системи економічної безпеки підприємства / Захаров О.І. // Зовнішня торгівля. Економічна безпека. ТОВ «Дорадо – Друк». – № 4. – 2010. – С 63-68.
6. Моніторинг рейдерських атак в Україні (за січень-лютий 2015р) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.uire.org.ua – Український Інститут дослідження екстремізму

ZAKHAROV Oleksandr Ivanovych,

PhD (Economics), Professor, Director of Education and Research Security Management Institute, University of Economics and Law "Krok"

THE MECHANISM OF INTERACTION BETWEEN BUSINESS AND GOVERNMENT IN THE ECONOMIC SECURITY SYSTEM

Abstract. In the article is reviewed the questions of organization of interaction between business and government in the economic security system of business entities during the economic crisis and enhance the processes of European integration of Ukraine.

Keywords: government, business, the system of economic security, subjects of economic activity.

Одержано редакцією: 17.01.2015
Прийнято до публікації: 24.01.2015

УДК 336.7

ЗАЧОСОВА Наталія Володимирівна,

кандидат економічних наук, доцент, старший викладач, кафедра менеджменту та економічної безпеки, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ОСНОВИ ПОБУДОВИ СУЧАСНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Обґрунтовано необхідність розробки механізму управління системою економічної безпеки фінансових установ. Виявлено такі особливості формування та функціонування сучасних систем економічної безпеки вітчизняних фінансових установ, як складна структурна будова, комплексність, індивідуальність, залежність від зовнішніх вказівок та розпоряджень, виконання широкого переліку різних завдань, кількість яких росте пропорційно кількості зовнішніх та